

Список використаних джерел

1. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 року № 1129-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/>
2. Про освіту: Закон від 23.05.1991 року № 1060-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/page3>
3. Вакуленко О. В. Освіта як чинник ресоціалізації осіб, які звільняються з місць позбавлення волі / О. В. Вакуленко // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету : зб. наук. праць звітно-наук. конф. викладачів ун-ту за 2011 рік (9–10 лютого 2012 р.) / укл.: Г. І. Волинка, О. В. Уваркіна, О. П. Симоненко, О. П. Ємельянова. – Київ : Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, 2016. – Ч. 1. – С. 94–95
4. Караман О. Л. Вища освіта в процесі ресоціалізації засуджених у пенітенціарних закладах / О. Л. Караман // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2016. – № 3. – С. 90–94.
5. Державна кримінально-виконавча служба України [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/628075>

Ключові слова: освіта, виправлення, ресоціалізація, засуджені, адаптація.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Черкасов С. В.

Чиж Людмила Андріївна

студентка 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАЦЯ ЗАСУДЖЕНИХ: ПРАВО ЧИ ОBOB'ЯЗОК

Праця – основна умова людського існування і, безумовно, серед заходів виправного впливу на засуджених вона посідає особливе місце [5, с. 152]. Для засуджених вона має важливе значення, оскільки запобігає деградації особистості, яка можлива внаслідок позбавлення волі, і є засобом ресоціалізації особи за умов прагнення набуття перспектив на майбутнє у свідомості засуджених.

У зв'язку із гуманізацією українського законодавства та приведенням його до норм міжнародних положень, внесено багато змін до кримінально-виконавчого законодавства. Зокрема, Закон України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» від 08.04.2014 № 1186-VII [3] значно змінив правовий статус осіб, засуджених до позбавлення волі, передбачивши труд засуджених в якості права, а не обов'язку. Виникає

питання, чи доцільно було перетворювати обов'язок праці засуджених на право?

Безсумнівно, суспільно корисна праця є одним із основних засобів виправлення і ресоціалізації. Виправлення засудженого — це, насамперед, психологічна категорія, яку практично неможливо виміряти тестами чи іншими способами. Якщо засудженому не давати права вибору, а примусово нав'язувати суспільно корисну працю (наприклад, застосовуючи санкції за невиконання обов'язку), то як зрозуміти, чи стала особа на шлях виправлення? Чи працює засуджений тому, що усвідомив необхідність праці для власного соціального розвитку, набуття професійних навичок, бажання реалізуватися, що є шляхом до виправлення і правослукняної поведінки в майбутньому? Чи, можливо, особа працює тому, що не має альтернативи? [4, с. 79] Виходячи з базових закономірностей людської психології, праця має виправний характер тільки при її добровільності, інакше вона є каральним засобом, що не викликає в засудженого поважного до неї ставлення, а відповідно і прагнення до праці в майбутньому.

Надаючи особам, що відбувають покарання саме право (а не обов'язок) на працю, можна прослідкувати, як змінюється світогляд і цінності засудженого. У випадку, коли праця є правом, спостерігаючи за ставленням засудженого до неї, можна робити висновки, чи прагне така особа до виправлення. Сучасна система покарань надає особі, яка стала на шлях виправлення ряд покращень — від переведення в межах однієї установи до умовно-дострокового звільнення. Саме праця засудженого є важливим елементом та обов'язковою умовою при застосуванні до засудженого певних пом'якшень і має враховуватися судом при застосуванні умовно-дострокового звільнення.

У ст. 43 Конституції України вказано, що кожен має саме право (а не обов'язок) на працю і використання примусової праці забороняється. Але в цій же статті прямо зазначено, що робота, яка виконується за вироком чи іншим рішенням суду, примусовою працею не вважається [1]. Отже, правова основа раніше закріпленого обов'язку праці засудженого не суперечила Основному Закону.

Особи, які відбувають покарання у виправних колоніях, із нарахуваної їм заробітної плати, пенсії та іншого доходу мають відшкодовувати вартість харчування, одягу, взуття, білизни, комунально-побутових та інших наданих послуг, крім вартості спецодягу і спецхарчування. У випадку, якщо засуджений не працює, ці витрати можуть стягуватися з коштів, що містяться на їх особових рахунках. За відсутності на особовому рахунку коштів (а в більшості випадків засуджені їх не мають) їхнє утримання здійснюється за рахунок установи. Це є несправедливим по відношенню до тих осіб, які працюють.

Відповідно до ч.2 ст. 121 КВК України відшкодування засудженими витрат на послуги, передбачені ч.1 цієї ж статті, здійснюється після відрахування прибуткового податку і аліментів. Отже, якщо засуджений не працюватиме, то коштів не отримає ні держава, ні особи, які мають право на аліменти. Оскільки відрахування за виконавчими листами та іншими виконавчими документами провадяться за законом (тобто після першочергових відрахувань і виплат), обмежуються також і права осіб, що мають отримувати кошти за виконавчими листами [5, с. 149]

Також, слід звернути увагу на те, що згідно зі ст. 1 КВК України метою кримінально-виконавчого законодавства є захист інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених [2]. Ресоціалізація є важливою умовою виправлення засудженого. Одним із основних засобів виправлення є суспільно корисна праця. Тому, замінивши обов'язкову працю засуджених на відповідне право, законодавець нівелював один із заходів, спрямованих на виправлення засуджених.

Ще одним аргументом на користь праці як обов'язку є розвиток особистості засудженого. Потрапляючи до кримінально-виконавчих установ, деякі особи не мають жодних професійних навичок. І хоча спочатку обов'язок працювати може викликати в засудженого протест чи відразу, здобуті вміння дадуть можливість реалізувати себе після відбування покарання.

Отже, намагання законодавця удосконалити нормативну базу та привести у відповідність до європейських норм, поки що є досить суперечливими, а зміни, що були внесені до КВК України, вбачаються дещо передчасними та такими, що потребують доопрацювання. Є доцільним обмежити суб'єктивне право засуджених до позбавлення волі «працювати чи не працювати», принаймні щодо тих осіб, які мають виконавчі листи — задля забезпечення виконання судових рішень.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/506342456963949>
2. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-15/page>
3. Закон України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» від 08.04.2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1186-18>
4. Лисенко М.І. Забезпечення права на працю засуджених в умовах ізоляції // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. — 2015. — №13. — Т.2 — С. 78-80.

5. Северин О.О. Праця осіб, засуджених до позбавлення волі: право чи обов'язок, що має допомогти виправленню та ресоціалізації засуджених // Актуальні проблеми кримінально-виконавчого права. – Х., 2014. – С. 148 –152.

Ключові слова: засуджені до позбавлення волі, праця засуджених, право на працю, обов'язок працювати, суспільно-корисна праця.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Черкасов С. В.

Чилікін Дмитро Вадимович

студент 1-го курсу магістратури Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ, ОТРИМАНИХ ВІД НАРКОБІЗНЕСУ

Незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин та зловживання ними – проблема глобального характеру, яка набуває усе більш значних масштабів і становить актуальну загрозу економічному процвітання, політичному ладу і національній безпеці України. Наркобізнес випереджає за обігом світовий нафтовий ринок і поступається першістю тільки міжнародній торгівлі зброєю. Висока рентабельність такого «підприємництва» є величезним стимулом для подальшої діяльності організованих груп и злочинних угруповань.

Дослідження механізмів відмивання коштів, отриманих від наркобізнесу, вивчалось такими вченими як О.М. Бандурка, М.І. Бажанов, А.С. Беніцький, Ф.Г. Бурчак, О.Ю. Якімова та ін.

Перш ніж перейти до висвітлення основного матеріалу, важливо визначитись з головним терміном: «відмивання» коштів. На нашу думку найбільш вдале тлумачення було дано у 1984 р. президентською комісією США з протидії організований злочинності. «Відмивання» грошей – процес, за допомогою якого приховується існування, незаконне походження чи незаконне використання доходів, ці доходи маскуються так, аби вони здавалися такими, що мають законне походження [1, с. 423].

За допомогою складних операцій із коштами злочинці скривають справжні джерела походження своїх доходів. Прийомів «відмивання» коштів стільки, скільки їх здатний винайти людський розум. Проте їх різноманітність – це не більш ніж як варіації аналогічних алгоритмів.

Механізм відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом – це операція, в процесі якої приховуються походження, призначення грошового платежу за допомогою дій, як правило, маючих законне